

Orijinal araştırma-Original research

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği - Kadın Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması

A validity and reliability study of Turkish version of the Sexual Quality of Life Questionnaire-Female

Nilüfer Tuğut, Zehra Gölbaşı

Hemşirelik Bölümü (Arş. Gör. N. Tuğut, Yrd. Doç. Dr. Z. Gölbaşı), Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, TR-58140 Sivas

Özet

Amaç. Çalışma Sexual Quality of Life Questionnaire-Female [Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K)] ölçeğinin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla metodolojik olarak gerçekleştirildi. **Yöntem.** Araştırma çeşitli nedenlerle iki ayrı sağlık ocağına başvuran, evli, okur-yazar olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 180 kadın ile yapıldı. Veriler kişisel bilgi formu ve CYKÖ-K kullanılarak toplandı. CYKÖ-K geçerliliğine yönelik olarak dil / içerik geçerliliği ve yapı geçerliliği incelendi. İçerik geçerliliğine yönelik olarak konu alanında uzman kişilerden görüş alındı, yapı geçerliliğine yönelik faktör analizi yapıldı. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik olarak iç tutarlılık, madde toplam puan ilişkileri ve iki yarı test güvenilirliği incelendi. **Bulgular.** Yaş ortalaması 33,6±10,4 olan kadınların, %44,4'ü ilköğretim mezunu olup, %77,8'i çekirdek ailede yaşamaktadır Ölçeğin madde toplam puan güvenilirlik katsayısı $r=0,32-0,67$ arasında değiştiği ve iç tutarlılık için Cronbach α katsayısının 0.83 olduğu bulundu. Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik katsayısını hesaplamak amacıyla yapılan Spearman-Brown, Guttman split-half ve Cronbach α güvenilirlik katsayıları yeterli düzeyde bulundu. **Sonuç.** Türkçe CYKÖ-K'nin Türk kadınlarında cinsel yaşam kalitesini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Kadın, cinsellik, yaşam kalitesi, geçerlik, güvenilirlik

Abstract

Aim. The research was performed methodically to test the validity and reliability of Sexual Quality of Life Questionnaire-Female (SQLQ-F) scale in Turkey. **Method.** The research was conducted with 180 married literate women who applied to two separate health care centers due to various reasons and who agreed to participate to the research. The data were collected by personal information form and SQLQ-F Regarding the SQLQ-F validity, language / content validity and structure validity was examined. Regarding the content validity, opinions of experts were taken and factor analysis for structure validity was made. Regarding the scale validity, internal consistency, relationship of dimension scores, and two half test reliability was examined. **Result.** The age of the participants was 33.6±10.4. Of the women, 44.4% of the women was graduated from primary school, and 77.8% live in immediate family. Total point reliability coefficient of the scale was found to be $r = 0.32-0.67$ and for internal consistency, Cronbach was found to be $\alpha=0.83$. Spearman-Brown, Guttman split-half ve Cronbach α reliability coefficients which were applied to calculate the two half test reliability coefficient of the scale were found to be sufficient. **Conclusion.** SQLQ-F in Turkish can be considered as a valid and reliable scale to evaluate the sexual life quality of Turkish women.

Key words: Women, sexuality, quality of life, validity, reliability

Geliş tarihi/Received: 22 Aralık 2009; **Kabul tarihi/Accepted:** 21 Nisan 2010

İletişim Adresi:

Arş.Gör.Nilüfer Tuğut, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı,
Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, TR-58140 Sivas E-posta:
nlfr_yildirim@hotmail.com

Giriş

Cinsellik insanoğlunun cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, erotizm, sevgi ve üremeyi kapsayan temel bir boyuttur. Cinsellik biyolojik, psikolojik, sosyoekonomik, kültürel, etik ve dini faktörlerin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak yaşanmaktadır [1]. Dolayısıyla cinsellik, bireyin yalnızca üreme organlarını değil, insan olarak sahip olduğu tüm özelliklerini yansıtmakta ve bireyin biyolojik yapısını, öğrenme deneyimlerini, tutumlarını, değerlerini ve davranışlarını içermektedir [2-4]. Bu nedenle cinsellik, tüm bireylerin doğumundan ölümüne kadar yaşamlarını bütünleyen önemli bir parça olarak ele alınmakta; cinsel sağlık ise, tüm yaş gruplarındaki bireylerin kişisel sağlığının önemli ve pozitif bir boyutu olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü cinsel sağlığı “cinsel yaşamın bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açıdan bir bütün olarak ele alınması yoluyla kişilik, iletişim ve sevginin olumlu yönde zenginleşmesi ve güçlenmesi” olarak tanımlamaktadır. Diğer ifadeyle cinsel sağlık üreme ve cinsel fonksiyonları etkileyen organik hastalık ve sakatlıkların olmamasının yanı sıra, cinsel tepkileri baskılayan ve insan ilişkilerini olumsuz etkileyen korku, utanç, suçluluk ve yanlış inançların olmaması ve sosyal ve kişisel etikle uyumlu olarak üreme ve cinsel davranışları kontrol edebilme ve bundan hoşnut olmayı da içermektedir [1, 5].

Yaşam süreci boyunca insan cinselliğini ve cinsel sağlığını pek çok faktör etkileyebilmektedir. Bunlar arasında bedensel faktörler, kişinin vücudundaki değişikliklerle ilgilidir. Psikolojik faktörler ise vücut imajı, kendine güven, cinsellik bilgisi, cinsiyet rollerine ilişkin eğilimler ve cinsel eş tercihlerini içerir. Irk, etnik köken, sosyal statü, evlilik durumu, aile ve sosyal destek grupları, meslek ve eğitim düzeyi, aile planlaması bilinci ise cinsellik ve cinsel sağlığı etkileyebilecek sosyo-kültürel faktörler arasında sayılabilir. Ayrıca, geçirilen hastalık, tıbbi ve cerrahi müdahaleler, aile yaşamında değişiklik, aile şiddeti gibi dış tehditler de bireyin cinsel sağlık düzeyini etkileyebilir. [1, 6]. Kadın açısından bakıldığında, yapılan çalışmalar yukarıda sayılan faktörlerin dışında, menarş, gebelik, doğum, laktasyon ve menopoz gibi gelişimsel yaşam olaylarının kadın cinselliği ve cinsel sağlığını etkilediğini göstermektedir [7-10].

Görüldüğü gibi cinsellik ve cinsel sağlık bireyin yaşam koşullarından etkilenmekte, diğer taraftan cinsel sağlıktaki bir değişim bireyin yaşamını ve genel sağlığını etkilemektedir. Bu nedenle son yıllarda cinsellik ve cinsel sağlık alanına araştırmacıların ilgisi artmıştır. Bu noktada birçok hastalık ve sağlıkla ilgili olayda cinsel sağlığa ilişkin kapsamlı değerlendirmeler yapmak ya da bireyin cinsel sağlığını geliştirmeye yönelik yapılan müdahalelerin etkisini değerlendirmek için kullanılacak ölçme araçlarına yönelik bir gereksinim ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde özellikle cinsel disfonksiyonu değerlendiren bazı ölçme araçları bulunmasına karşın [11, 12], cinsel yaşamın kalitesini değerlendiren geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına rastlanmadı. Bu nedenle, bu çalışma Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K)’nin Türk toplumuna uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amacıyla gerçekleştirildi.

Gereç ve yöntem**Araştırmanın tipi**

Araştırma, cinsel yaşam kalitesini ölçmek için geliştirilen Sexual Quality of Life Questionnaire-Female [Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K)] ölçeğinin Türkiye’deki geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla metodolojik olarak gerçekleştirildi.

Araştırmanın örneklemi

Literatürde, geçerlik ve güvenilirliği yapılacak ölçekte var olan madde sayısının 10 katı kadar bir örneklemin çalışma için ideal olduğu belirtilmektedir [13]. Bu çalışmada uyarlaması yapılacak ölçek olan CYKÖ-K toplam 18 maddeden oluştuğu için çalışmaya çeşitli nedenlerle Sivas Merkez Esentepe Sağlık Ocağı ve Sivas Merkez Emek Sağlık Ocağına başvuran, evli, okur-yazar olan ve araştırmaya katılmayı kabul ettiğine dair sözel onam alınan 180 kadın alındı. Örnekleme yer alan kadınların özellikleri Tablo 1’de verildi.

Tablo 1. Araştırma kapsamında yer alan kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı.

Eğitim Düzeyi	n	(%)
Okur yazar	12	(6,7)
İlkokul	80	(44,4)
Ortaokul	40	(22,2)
Lise	27	(15)
Üniversite	21	(11,7)
Çalışma Durumu		
Çalışan	150	(16,7)
Çalışmayan	30	(83,3)
Eşin Eğitim Düzeyi		
Okur yazar	4	(2,3)
İlkokul	54	(30)
Ortaokul	32	(17,8)
Lise	52	(28,9)
Üniversite	38	(21,1)
Eşin Çalışma Durumu		
Çalışan	155	(86,1)
Çalışmayan	25	(13,9)
Gelir Durumunu Algılama		
Gelir giderden az (Düşük)	48	(26,7)
Gelir ile gider eşit (Orta)	116	(64,4)
Gelir giderden çok (İyi)	16	(8,9)
Aile Tipi		
Çekirdek aile	140	(77,8)
Geleneksel aile	40	(22,2)
Evlenme Şekli		
Görücü usulü	138	(77,2)
Anlaşarak	42	(22,8)
Toplam	180	(100)

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri, demografik veri toplama formu ve 18 maddeden oluşan CYKÖ-K ile toplandı. Demografik bilgi formu kadınlara ilişkin bazı tanıtıcı özellikleri ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan toplam 8 soru içermektedir.

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (Sexual Quality of Life Questionnaire-Female)

CYKÖ-K, Symonds ve ark. [14] tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılmış bir ölçektir. Ölçek 18 yaşın üzerindeki tüm kadınlara uygulanabilen bir ölçektir, ancak ölçeğin orijinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması 18-65 yaş grubundaki kadınlarda yapılmıştır. Ölçek bireylerin kendi kendine yanıtlayabilecekleri, uygulanışı kolay ve altılı likert tipinde olup, 18 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddenin son dört hafta içindeki cinsel yaşamı düşünülerek yanıtlanması beklenmektedir. Ölçeğin orijinalinde her bir maddenin 1-6, yada 0-5 arasında puanlanabileceği belirtilmektedir. Bu çalışmada 1-6 puan sistemi (1=Tamamen katılıyorum, 2=Büyük ölçüde katılıyorum, 3=Kısmen katılıyorum,

4=Kısmen katılmıyorum, 5= Büyük ölçüde katılmıyorum, 6=Hiç katılmıyorum) kullanılmıştır. Bu şekilde ölçekten alınabilecek puan aralığı 18-108 arasındadır [14]. Diğer taraftan 0-5 puanlama sisteminde ise puan aralığı 0-90 olmaktadır. Toplam puan hesaplanmadan önce 1, 5, 9, 13, 18 numaralı maddelerin puanlarının tersine çevrilmesi gerekmektedir. Hangi puanlama sistemi kullanılırsa kullanılsın ölçekten alınan toplam puan 100'e dönüştürülmektedir. Toplam ölçek puanının 100'e dönüştürülmesi için; (Ölçekten alınan ham puan-18)x100/90 formülünün kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin ölçekten alınan ham puan toplamı 63 olan bir bireyin 100'e dönüştürülmüş ölçek puanı; (63-18)x100/90=50 olmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması cinsel yaşam kalitesinin iyi olduğunu göstermektedir [14].

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği

CYKÖ-K'nın geçerliliğine yönelik olarak dil ve içerik geçerliliği (content validity) madde geçerliliği ve yapı geçerliliği (construct validity) incelendi. İçerik geçerliliğine yönelik olarak konu alanında uzman kişilerden görüş alındı, yapı geçerliliğine yönelik olarak faktör analizi yapıldı. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik olarak iç tutarlılık, madde toplam puan güvenilirlik katsayısı ve iki yarı test güvenilirliği incelendi. İç Tutarlılık (internal consistency) için likert tipi ölçeklerde önerilen Cronbach α güvenilirliği hesaplandı. Madde toplam puan korelasyonları Pearson korelasyon katsayısı ile incelendi. İki yarı test güvenilirliği için Spearman-Brown, Cronbach α güvenilirlik katsayıları ve Guttman split-half analizi yapıldı [15-18].

Araştırmanın Etiği

CYKÖ-K'yi geliştiren araştırmacılardan biri olan Symonds [14]'dan ölçeğin Türkçeye uyarlanması için e-posta ile yazılı izin alındı. Araştırma öncesi araştırmanın sağlık ocaklarında yürütülmesi için izin alınıp, araştırmaya katılan bireylere araştırma ile ilgili açıklama yapıldıktan sonra sözlü onamları alındı.

Bulgular

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K) Türkçe formunun geçerliliği

Dil ve anlam geçerliliğine yönelik olarak CYKÖ-K 10 dil bilimcisi tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrildi. Tüm çeviri metinleri araştırmacılar tarafından tek tek incelenerek her bir maddeyi en iyi temsil eden Türkçe metin hazırlandı. Ölçek uyarlama çalışmalarında orijinal formula çeviri yapılan formdaki maddelerin eşdeğer olduğunun saptanması gereklidir [19]. Bu amaçla cinsel sağlık alanında uzman ve iyi İngilizce bilen sekiz uzmandan görüş alındı. Uzmanlara ölçeğin orijinali ve çevirisi birlikte verildi, ölçeğin maddelerinin uygunluğunu değerlendirmeleri için 0-10 arasında (0= hiç uygun değil, 10 = tamamen uygun) bir puan vermeleri istendi. Uzman görüşlerinin uyumluluk düzeyi nonparametrik test olan Kendall W analizi ile incelendi. CYKÖ-K'nın kapsam geçerliliği, tüm maddelerine verilen sekiz uzmanın değerlendirme puanları Kendall W analizi ile değerlendirildiğinde uzmanların puanlarının istatistiksel olarak farklı olmadığı (Kendall W=0,27; p>0,01), uzmanların arasında uyum olduğu görüldü. Daha sonra Türkçe form her iki dili iyi bilen iki dilbilimci tarafından tekrar İngilizceye çevrildi ve bu çevirinin orijinal ölçek ile benzer olup olmadığı değerlendirildi.

İlk çeviri çalışmalarından sonra ölçeğin, ölçümün yapılacağı kişilerle benzer özellik taşıyan, ancak örnekte yer almayan 10-20 kişilik bir örnekleme uygulanması deneklere maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığının sorulması, belirlenen eksik ve yanlışlar giderilerek ölçme aracına son şeklin verilmesi maddelerin düzenlenmesinde önemli bir adımdır [19, 20]. Uzman değerlendirmeleri ve uyum analizi sonrasında birkaç maddesinde ifade değişikliği yapıldıktan sonra kullanımının uygun olacağı düşünülen bu ölçek, 18-65 yaş grubu 20 kadına uygulandı. Olumsuz geri bildirimler olmadığından geçerlik ve güvenilirlik

çalışmaları için yeterli büyüklükteki örnekleme uygulanmasına karar verildi. Verilerin toplanacağı iki ayrı sağlık ocağından izin alındıktan sonra çalışmaya katılmaya gönüllü olan 180 kadına anket verilerek kendilerinin doldurulması istendi. İstenilen sayıya ulaşılmca araştırma verileri kodlanarak, bilgisayar ortamında SPSS 13 paket programında analizler yapıldı. Ölçeğin geçerliliğine yönelik olarak yapı geçerliliği incelendi. Yapı geçerliliğine yönelik olarak faktör analizi kullanıldı. Faktör analizi öncesi örneklem sayısının faktör analizi için uygun olup olmadığının değerlendirilmesi için Kaiser Meyer Olkin Measur of Sampling (KMO testi) ve Barlett's test sphericity analizi yapmak gerekir. Faktör analizinin uygun olması için KMO testinin 0,60'dan yüksek, Barlett's test sphericity analizi sonucunun istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekir [18]. Faktör analizi öncesi yapılan KMO testi sonucu 0,80 ve Barlett's Test Sphericity analizi sonucu 1189,281 olarak saptanmış olup her iki test sonucu istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0,01$). Bu sonuçlar örneklem sayısının faktör analizi için uygun olduğunu gösterdi. CYKÖ-K'nın Türkçe formunun faktör yapısı incelendiğinde faktör yükü 0,30' un altında olan madde bulunmadığı için maddeler ölçekten çıkarılmadı (Tablo 2). Orijinal ölçekte olduğu gibi özdeğeri 1'i aşan üç faktör olduğu saptandı. Bu üç faktörün ölçek için açıkladığı varyansın % 58 olduğu belirlendi. Birinci faktörde toplanan maddelerin ölçeğin çoğunu oluşturduğu ve diğer faktörlerde bulunan maddeleri de anlam yönünden içine alacak kapasitede olduğu görüldü. Orijinal ölçekte olduğu gibi tüm maddelerin tek faktör altında toplanmasına karar verildi.

Tablo 2. Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K) Türkçe formunun faktör yapısı.

Maddeler	Faktör Yüğü Sonuçları
1.Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayatımın eğlenceli /zevкли bir parçası olduğunu düşünüyorum	0,69
2. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayal kırıklığı hissediyorum	0,64
3.Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi üzgün (depresif) hissediyorum	0,64
4. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi bir kadın olarak eksik hissediyorum	0,42
5. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi iyi hissediyorum	0,69
6. Cinsel bir eş olarak kendime güvenimi yitirdim	0,51
7. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, sıkıntı hissediyorum	0,61
8. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kızgınlık hissediyorum	0,46
9. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşime yakın olduğumu hissediyorum	0,65
10. Cinsel yaşamımın geleceği hakkında endişeleniyorum	0,40
11. Cinsel ilişkiden zevk almıyorum	0,68
12. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, utanıyorum	0,52
13. Cinsel konularla ilgili eşimle konuşabileceğimi düşünüyorum	0,79
14. Cinsel ilişkiden kaçınıyorum	0,67
15. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, suçluluk hissediyorum	0,66
16. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşimin rencide olmuş yada reddedilmiş hissetmesinden endişeleniyorum	0,46
17. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, bir şeyleri kaybetmiş gibi hissediyorum	0,64
18. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, cinsel ilişki sıklığından memnunum	0,68

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K) Türkçe formunun güvenilirliği

Güvenirlilik çalışması için 18 maddelik ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarına (Pearson momentler çarpımı korelasyonu) bakıldı. Maddelerin korelasyonunun $r=0,32-0,67$ arasında değiştiği ve her bir madde ile toplam puan arasındaki korelasyonun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptandı ($p<0,001$, Tablo 3). Bir ölçme aracının güvenilirliği için aranan temel ölçütlerden biri aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlılığın olmasıdır. Aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlılığı belirlemek için testi yarılama yöntemi olarak bilinen iki yarı test güvenilirliğine bakıldı. Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik katsayısını hesaplamak amacıyla Spearman- Brown, Guttman split-half, ve Cronbach α güvenilirlik katsayıları incelendi. Split-half reliability (yarıya bölme yöntemi) iki yarı arasındaki korelasyon 0,67 olarak bulundu. Guttman formülü ile korelasyon 0,80 ; iki yarının güvenilirliği Spearman-Brown formülü ile hesaplandığında eşit olan iki yarı 0,80 olarak bulundu. Her iki yarı için Cronbach α değerleri, ilk yarı için (9 soru) = 0,74, ikinci yarı için (9 soru) = 0,71 olarak hesaplandı. CYKÖ-K'nın iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach α güvenilirliği hesaplandı. Yapılan Cronbach α güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak bulundu.

Tablo 3. Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın (CYKÖ-K) Türkçe formunun madde-toplam puan korelasyonu ve madde puan ortaması.

Maddeler	Madde Toplam Puan Korelasyonu		Madde Puan Ortalaması X \pm SD
	r	p	
1.Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayatımın eğlenceli /zevкли bir parçası olduğunu düşünüyorum	0,32	0,001	4,17 \pm 1,65
2. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayal kırıklığı hissediyorum	0,59	0,001	4,92 \pm 1,51
3.Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi üzgün (depresif) hissediyorum	0,67	0,001	4,82 \pm 1,56
4. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi bir kadın olarak eksik hissediyorum	0,64	0,001	5,24 \pm 1,26
5. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi iyi hissediyorum	0,44	0,001	3,92 \pm 1,84
6. Cinsel bir eş olarak kendime güvenimi yitirdim	0,53	0,001	5,32 \pm 1,30
7. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, sıkıntı hissediyorum	0,62	0,001	4,93 \pm 1,49
8. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kızgınlık hissediyorum	0,60	0,001	4,97 \pm 1,54
9. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşime yakın olduğumu hissediyorum	0,40	0,001	4,27 \pm 1,96
10. Cinsel yaşamımın geleceği hakkında endişeleniyorum	0,51	0,001	4,75 \pm 1,61
11. Cinsel ilişkiden zevk almıyorum	0,38	0,001	4,4 \pm 1,83
12. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, utanıyorum	0,47	0,001	4,5 \pm 1,84
13. Cinsel konularla ilgili eşimle konuşabileceğimi düşünüyorum	0,51	0,001	4,1 \pm 2,03
14. Cinsel ilişkiden kaçınıyorum	0,54	0,001	4,5 \pm 1,80
15. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, suçluluk hissediyorum	0,59	0,001	5,3 \pm 1,37
16. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşimin rencide olmuş ya da reddedilmiş hissetmesinden endişeleniyorum	0,51	0,001	4,83 \pm 1,69
17. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, bir şeyleri kaybetmiş gibi hissediyorum	0,60	0,001	5,17 \pm 1,42
18. Cinsel yaşamımı düşündüğümde, cinsel ilişki sıklığından memnunum	0,48	0,001	3,68 \pm 2,00
Ölçek Toplamı			73,37\pm17,16

Tartışma

Sağlık çalışanlarının bireyin genel sağlık durumunun geliştirilmesi ve korunmasında olduğu kadar, cinsel sağlığın geliştirilmesinde, cinsel sorunların giderilmesinde, cinsel yaşamla ilgili tutum ve sağlıklı davranış geliştirmede, eğitim ve danışmanlık rolü vardır. Ülkemizde cinsel yaşam kalitesinin ölçülebileceği, geçerliği ve güvenilirliği saptanmış bir ölçeğin olmaması, yeni araştırmaları zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla cinsel yaşamda yaşanan sorunlara çözüm oluşturmak, bu alanda verilen hizmetlerinin etkisini ölçmek ve hizmetlerin kalitesini yükseltmek için güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla kullanılabilir bir ölçme aracı bu konuda araştırma yapacak araştırmacılara, sağlık hizmeti veren çalışanlara ve hastane yöneticilerine veri toplamada yarar sağlayacaktır.

Geçerlilik ve güvenilirlik bir ölçme aracının sahip olması gereken en önemli özelliğidir. Geçerlik, ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesidir. Bir ölçeğin geçerliliğini değerlendirmede en çok tercih edilen içerik/kapsam geçerliliği ve yapı geçerliliğidir [18]. Konu alanında uzman kişilerden alınan görüşler ölçek maddelerinin ifade şekli, içeriği, konu alanına uygunluğu ve kapsamının yeterli olduğunu ve böylece Türkçe ölçeğin içerik geçerliliği yönünden ölçülmek istenen özelliği temsil etme gücünün yeterli olduğunu göstermektedir. İçerik geçerliliğini saptamak için hazırlanan ölçek uzman kişilere inceletirilir ve eleştiriler doğrultusunda gözden geçirilerek yeniden hazırlanır [17]. Uzmanların maddelerin anlaşılabilirliğini ve uygunluğunu değerlendirmeleri sonucu aynı fikirde olmaları ölçeğin içerik geçerliği için bir göstere olarak kabul edilmektedir [21]. CYKÖ-K'nın Türkçe formunun hazırlanmasında konu alanında ve dil alanında uzman kişilerle grup çevirisi ve geri çeviri yöntemi kullanılarak ölçeğin dil geçerliliği sağlanmaya çalışıldı. Türkçeye çevrilen CYKÖ-K'nın maddelerinin dil ve kültüre uygunluğunu değerlendirmek üzere 8 uzmandan görüş alındı. Maddelerin uygunluğunun puanla değerlendirilmesi yanı sıra, uzmanların yargılarına da güvenilmesi gerektiğinden [16], Kendal W uyum testi yapıldıktan sonra uzmanların maddelerin ifade şekli ve içeriğine yönelik görüşleri de değerlendirildi ve bazı maddelerin ifadeleri değiştirildi. Uzman görüşlerinin uyumluluğunu değerlendiren Kendal W uyum analizinde [22] uzman görüşlerinin uyumlu olduğu belirlendi ve Türkçeye çevrilen ölçeğin kapsam geçerliği sağlandı. Bu sonuçlar doğrultusunda CYKÖ-K'nın ifadelerinin kültürümüze uygun olduğu ve ölçülmek istenen alanı temsil ettiği söylenebilir.

Ölçülmek istenen kuramsal yapıya ilişkin belirtilerin doğruluğunun derecesinin gösterilmesi olarak tanımlanan [23, 24] yapı geçerliliğine yönelik olarak faktör analizinden yararlanılmıştır. Faktör analizi öncesi yapılan KMO değerinin 0,50' nin altında olması örnek büyüklüğünün yeterli olmadığını göstermekte ve 0,60-0,69 arasındaki değerler iyi kabul edilmektedir. Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığının değerlendirilebilmesi için Barlett's test sphericity analizi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekir [25]. Bu çalışmada Faktör analizi öncesi KMO testi sonucu 0,80 ve Barlett's test sphericity analizi sonucu 1189,281 olarak saptanmış olup, bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0,01$). Çalışmamızda elde ettiğimiz bu değerler örneğin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir.

CYKÖ-K'nın Türkçe formunun faktör yapısı incelendiğinde, orijinal ölçekte olduğu gibi özdeğeri 1'i aşan üç faktör olduğu saptandı. Bu üç faktörün ölçek için açıkladığı varyansın % 58 olduğu belirlendi. Birinci faktörde toplanan maddelerin ölçeğin çoğunu oluşturduğu ve diğer faktörlerde bulunan maddeleri de anlam yönünden içine alacak kapasitede olduğu görüldü. Orijinal ölçekte olduğu gibi tüm maddelerin tek faktör altında toplanmasına karar verildi. Faktör yükü değeri 0,30'un altında olan maddelerin ölçekten çıkarılması gerektiği belirtilmektedir [15]. Ölçekte faktör yükü 0,30' un altında olan madde bulunmadığı için ölçekten çıkarılan madde olmadı (Tablo 2).

Güvenirlik, bir ölçme aracının duyarlı, birbiri ile tutarlı ve kararlı ölçme sonuçları verebilme gücüdür [15, 24]. Ölçme aracının ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilişkilidir. Bir ölçme aracının güvenilirliği için aranan iki temel ölçüt, değişik zamanlarda elde edilen cevaplar arasında tutarlık ve aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlılık olarak açılanmaktadır [18, 25]. Güvenirlik analizi için ölçme aracını

oluşturan maddelerin ölçme aracının bütünüyle ne derecede ilişkili olduklarını belirleyen ve madde seçiminde sık kullanılan bir analiz yöntemi olarak güvenilirlik katsayısı hesaplanmaktadır [15, 26, 27]. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam puan korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Likert tipi derecelendirme ölçeklerinin kullanıldığı bir testte madde-toplam puan korelasyonu, Pearson korelasyon katsayısı ile hesaplanır [18]. Her madde için elde edilen korelasyonun yüksek olması, o maddenin ölçülen teorik yapıyla bağlantısının da yüksek olduğunu, başka bir deyişle maddenin amaçlanan davranışı ölçmede etkin ve yeterli olduğunu gösterir [15]. Kesin olmamakla birlikte madde seçiminde kabul edilebilir katsayının 0,20 hatta 0,25 değerinden büyük olması önerilmekte [27] ve 0,20-0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği, 0,20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenmektedir. Genel olarak, madde toplam puan korelasyonu, 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği belirtilmektedir [18]. CYKÖ-K'nın 18 maddenin güvenilirlik katsayılarının $r=0,32-0,67$ arasında olduğu ve her bir madde ile toplam puan arasındaki korelasyonun istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p<0,001$). Bu sonuçlara göre ölçekte var olan tüm maddelerin cinsel yaşam kalitesini ölçmeye hizmet ettiğine karara verildi (Tablo 3). Madde toplam puan analizi güvenilirlik olduğu kadar, geçerlilik (iç tutarlılık) göstergesi olarak da kabul edilir ve ölçeğin yapı geçerliliğini de yansıtır [22].

Testin anılan ölçütleri karşılama düzeyini incelemek amacıyla kullanılan güvenilirlik türlerinden iki yarı test güvenilirliği, testin maddelerinin tek-çift, ilkyarı-sonyarı veya yansız olarak iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki ilişkiden hareketle Spearman-Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan güvenilirlik katsayısı ile açıklanır. Testi yarılama yöntemi olarak da bilinen iki yarı test güvenilirliği, elde edilen test puanları arasındaki tutarlılığı gösterir [18]. Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik katsayısını hesaplamak amacıyla yapılan Spearman-Brown, Guttman split-half ve Cronbach α güvenilirlik katsayıları yeterli düzeyde bulundu. Likert tipi ölçeklerin güvenilirliğinin incelenmesinde Cronbach α tekniği önerilmektedir ve ölçme aracı içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının bir ölçüsüdür (16, 18). Bir ölçme aracında yeterli sayılabilecek güvenilirlik katsayısı olabildiğince 1'e yakın olmalıdır [16, 17] Cronbach α katsayısı 0,40'dan küçük ise ölçme aracı güvenilir değildir, 0,40-0,59 arası düşük güvenilirlikte, 0,60-0,79 arası oldukça güvenilir, 0,80-100 arası ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilir [22, 27]. İç Tutarlılığı (İnternal Consistency) incelemeye yönelik olarak CYKÖ-K'nın Cronbach α güvenilirliği hesaplandı ve Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak bulundu ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek derecede güvenilir düzeyde olduğu saptandı.

Bu çalışmanın 18-65 yaş grubunda yer alan, evli, sağlıklı, okur-yazar (çoğunluğu ilkököl), çoğunluğu çalışmayan kadınlar ile yürütüldü. Dolayısıyla ölçeğin bu özellikteki kadınlar için geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Ölçeğin sağlık sorunları olan ve okur-yazar olmayan ve eğitim düzeyi yüksek kadınlar üzerinde geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılması elde edilen bulguların yararlılığını arttıracaktır.

Kaynaklar

1. Pan American Health Organization, World Health Organization. Promotion of Sexual Health, Recommendations for Action, Guetamala, May 19-22; 2000.
2. Saygılı P. Üreme Sağlığı Danışmanlığı Neleri Kapsar? 5. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı, Ankara; 2007.
3. Randall HE, Byers S. What is sex?, The Canadian Journal of Human Sexuality 2003, 12:87-98.

4. Lamb MA. Sexuality and sexual functioning. McCorkle R, Grant M, Frank-Stromborg M and Baird SB (eds): Cancer Nursing – A Comprehensive Textbook, 2nd Edition. Philadelphia, W.B. Saunders Company, 1105-27;1996.
5. Bulut A ve ark. Ergenlerin sağlık bilincini geliştirilmesi projesi. Kadın ve Çocuk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Birimi. İ.Ü İstanbul Tıp Fakültesi, Proje No: Tur/03/01.07/P07, 2002.
6. Alexander LL, LaRose JH. Sexual and Reproductive Dimensions of Women's Health, New Dimensions in Women Health, Third Edition, USA; 2004.
7. Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği. Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal Ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, Bilgilendirme Dosyası 5, 21-27; 2006.
8. Read JB. ABC of Sexual health-sexual problems associated with infertility pregnancy and ageing. BMJ 2004 4;329:559-61.
9. Pillitteri A. Maternal- Child Health Nursing Care of the Childbearing- Childrearing Family, 3.ed. Lippincott, New York, 1999, 88-90: 199-207.
10. Yee LA, Sundquist KJ. Older women's sexuality. Med J Aust. 2003 16; 178: 640-2.
11. Kammerer-Doak D, Rogers RG. Female sexual function and dysfunction. Obstet Gynecol Clin North Am. 2008; 35: 169-83.
12. Althof SE, Rosen RC, DeRogatis L, Corty E, Quirk F, Symonds T. Outcome measurement in female sexual dysfunction clinical trials:review and recommendations. J Sex Marital Ther. 2005;31: 153-66.
13. Polit DF. Data Anysis-İstatisticks For Nursing Research, Appleton-Lange, Connecticut,1996.
14. Symonds T, Boolell M, Quirk F. Development of questionnaire on sexual quality of life in women. J Sex Marital Ther. 2005; 31: 385-97.
15. Tezbaşaran A. Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu. 2. Baskı. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara; 1997.
16. Aksayan S, Gözüm S. Kültürler arası ölçek uyarlaması için rehber I: Ölçek ve dil adaptasyonunda adımlar. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2002, 4: 9-14.
17. Özgüven İE. Psikolojik Testler. 3. baskı, PDREM yayınları, Ankara; 1999.
18. Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007;133-7.
19. Şavaşır I, Şahin HN. Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara 1997;46-50,123-9.
20. Erkuş A. İstatistik paket programlarını doğru kullanabiliyor muyuz?: Birkaç uyarı. Türk Psikoloji Bülteni 1999, 12: 14-7.
21. Gözüm S, Aksayan S. Kültürler arası ölçek uyarlaması için rehber II: psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2003, 4: 9-14.
22. Tavşanel E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Atlas Yayınları, Ankara 2002;16-61.
23. Balcı A. Sosyal Bilimlerde Araştırma – Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1995.
24. Dempsey PA, Dempsey AD. Using Nursing Research – Process, Critical Evaluation and Utilization. 5th Edition, Lippincott, Philadelphia-New York; 2000.
25. Akgül A. Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri- SPSS Uygulamaları. 2. Baskı, Emek Ofset Ltd. Şti, Ankara; 2003.
26. Ergin DY. Ölçeklerde geçerlik ve güvenilirlik, M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi 1995, 125-48.
27. Özdamar K. Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi. 4. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir 2002; 661-73.